

Маріуш Квятковський

Інституційна система Європейського Союзу.

Перемишль - Львів 2003

Автор: Маріуш Квятковський

Переклад: Людмила Івашків, Андрій Максимук

© **Всі права захищені. Парламент Молоді, Перемишль 2003**

Дана публікація видана завдяки реалізації проекту під назвою "Програма Розвитку Українських Про-європейських Організацій"

Проект реалізовано завдяки фінансовій підтримці Фондації Освіта для Демократії (Програма „Зміни в регіоні” - RITA ("Region in Transition") Польсько-американської Фондації Свободи), а також Фондації імені Стефана Баторія (Програма Схід-Схід).

Копіювання та розмноження дозволено виключно в некомерційних цілях і з поданням джерела.

Публікації доступні безкоштовно на інтернет-сторінці: <http://www.europe.org.ua>.

Parlament Młodzieży
ul. Konarskiego 5, 37-700 Przemyśl
тел.: (+48 16) 678-58-18
ел.пошта: parlament@free.ngo.pl
<http://www.parlament.w.pl>

ЛОМО ЄВРОКЛУБ
вул. Скрипника 4/87, м. Львів
ел.пошта: euroclub@medium.lviv.ua,
euroclub_ukraine@yahoo.com,
euroclub@europe.org.ua

Зміст

1. Вступ	7
2. Розвиток інституційної системи Європейської Спільноти.	7
2.1. Інституції Європейської Спільноти Вугілля і Сталі.	7
2.2. Органи Європейського Економічного Співтовариства і Євратому	8
2.3. Об'єднавчий договір.	9
2.4. Інституційні зміни в 1968-1986 роках	9
2.5. Єдиний Європейський Акт	9
2.6. Договір про створення Європейського Союзу	9
3. Європейська Рада	10
3.1. Створення	10
3.2. Правові основи функціонування	10
3.3. Місцезнаходження	10
3.4. Склад і обов'язки	10
3.5. Повноваження	11
4. Європейський Парламент	11
4.1. Створення	11
4.2. Правова основа функціонування	12
4.3. Місцезнаходження	12
4.4. Парламентські вибори	12
4.5. Склад	12
4.6. Статус Депутата	13
4.7. Внутрішня структура	14
4.7.1. Голова, Віце-голова і Квестори	14
4.7.2. Президія	15
4.7.3. Конференція Керівників	15
4.7.4. Конференція Керівників Комісій	15
4.7.5. Конференція Керівників Делегацій	15
4.7.6. Парламентська комісія	16
4.7.7. Політичні групи	17

4.7.8. Генеральний Секретар _____	18
4.8. Організація роботи _____	18
4.9. Функції _____	18
4.9.1. Законодавча функція _____	19
4.9.2. Контролююча функція _____	20
4.9.3. Формувальна функція _____	21
4.9.4. Бюджетна функція _____	21
4.10. Уповноважений з Прав Людини (Омбудсмен) _____	21
5. Рада Європейського Союзу _____	23
5.1. Створення _____	23
5.2. Правова основа функціонування _____	23
5.3. Місцезнаходження _____	23
5.4. Склад _____	23
5.5. Внутрішня структура _____	24
5.5.1. Головування в Раді _____	24
5.5.2. Генеральний Секретаріат _____	25
5.6. Організація роботи _____	25
5.6.1. Засідання Ради _____	25
5.6.2. Порядок прийняття рішень _____	25
5.6.3. Комітет Постійних Представників (COREPER) _____	28
5.7. Функції _____	28
5.7.1. Законодавча функція _____	28
5.7.2. Формувальна функція _____	29
5.7.3. Контролююча функція _____	29
6. Європейська Комісія _____	29
6.1. Створення _____	29
6.2. Правова основа функціонування _____	30
6.3. Місцезнаходження _____	30
6.4. Склад _____	30
6.5. Порядок утворення і відкликання Комісії _____	30
6.6. Статус Комісара _____	31
6.7. Внутрішня структура _____	31
6.8. Організація роботи _____	32
6.9. Функції _____	32
6.9.1. Контролююча функція _____	33

6.9.2. Законодавча функція _____	33
6.9.3. Функція управління поточною діяльністю Співтовариств _____	33
7. Європейський Суд та Суд I Інстанції _____	34
7.1. Створення _____	34
7.2. Правова основа функціонування _____	34
7.3. Місцезнаходження _____	34
7.4. Склад _____	34
7.5. Статус членів Європейського Суду і Суду I Інстанції _____	35
7.6. Внутрішня структура _____	36
7.7. Організація роботи _____	36
7.8. Функції Європейського Суду _____	37
7.9. Функції Суду I Інстанції _____	37
8. Суд Аудиторів _____	37
8.1. Створення _____	37
8.2. Правова основа функціонування _____	38
8.3. Місцезнаходження _____	38
8.4. Склад _____	38
8.5. Статус членів _____	38
8.6. Внутрішня структура _____	38
8.7. Функції _____	38
9. Допоміжні органи _____	39
9.1. Соціально-Економічний Комітет _____	39
9.2. Комітет Регіонів _____	40
10. Закінчення – Інституції Європейського Союзу в перспективі розширення _____	41
Література _____	45

Список скорочень вжитих під час опрацювання

ЄІБ	Європейський Інвестиційний Банк
ЄСАЕ	Європейське Співтовариство з питань Атомної Енергії (Євратом); EAEC – European Atomic Energy Community
ЄЕС	Європейське Економічне Співтовариство (Переважно Європейське Співтовариство – ЄС); EEC – European Economic Community
ЄСВіС	Європейське Співтовариство Вугілля і Сталі; ECSC – European Coal and Steel Community
ЄЄА	Єдиний Європейський Акт; SEA – Single European Act
СЕК	Соціально-Економічний Комітет
КР	Комітет Регіонів
ЄП	Європейський Парламент
ЄР	Європейська Рада
СПІ	Суд Першої Інстанції
ДЄС	Договір про створення Європейського Співтовариства
ЄС	Європейський Союз
СЗіПБ	Спільна Зовнішня Політика і Політика Безпеки (т.зв. II стовп ЄС)

1. Вступ

Європейський Союз має систему інституцій з різними функціями, які діють відповідно до принципів, визначених у договорі. Ця система створювалася впродовж кількох останніх десятиліть разом із розвитком Європейського Співтовариства, а згодом - Європейського Союзу. Як показує історія, інституції Євросоюзу утворювали динамічну систему, яка підлягала безперервним змінам, зумовленими насамперед напрямками Європейської інтеграції. Отже, можна припустити, що її майбутній вигляд буде значною мірою залежати від способу розвитку Європейського Союзу.

З юридичної точки зору, найважливіші інституції Європейського Союзу є одночасно органами Європейської Спільноти, а Союз на підставі Маастрихтського договору використовує їх у власних цілях. Деякі з них, наприклад, Рада чи Комісія, функціонують не лише в рамках діяльності спільнот (I стовп), а також у рамках спільної зовнішньої політики та політики безпеки (II стовп) і співпраці поліції та суду в кримінальних справах (III стовп). Окрім того, до складу системи інституцій Європейського Союзу входять органи, створені виключно для досягнення цілей II і III стовпа, які не є органами Європейського Співтовариства і не здійснюють своєї діяльності в рамках I стовпа. Метою цієї брошури є опис інституційної системи Європейського Союзу. У ній будуть описані органи Європейського Співтовариства, які концентрують свою діяльність насамперед у рамках I стовпа. Очевидно ця робота була би неповною, якби ми оминули в ній орган спільний для цілого Союзу – Європейську Раду. Беручи до уваги особливий характер і головну роль в інституційній системі, розглянемо її першою.

2. Розвиток інституційної системи Європейської Спільноти.

Як Договір про створення Європейського Співтовариства Вугілля і Сталі (18.04.1951р.)¹, так і договір про ЄЕС і Євратом (23.03.1957р.)² створювали спеціальні органи, які служили би для досягнення мети цих Співтовариств. Однак, разом із підписанням Римського Договору започатковано процес утворення єдиних інституційних рамок для всіх Співтовариств. Завдяки цьому процесу Співтовариства, хоча й залишилися окремими міжнародними організаціями, мають нині єдину правову та інституційну систему.

2.1. Інституції Європейської Спільноти Вугілля і Сталі.

Згідно ст. 7 Договору про створення Європейської Спільноти Вугілля і Сталі, його інституціями були: Верховна Влада, Спеціальна Рада Міністрів, Парламентська Асамблея та Суд.

Вища Влада була виконавчим і законодавчим органом, складалася із 9 міжнародних службовців.

¹ Договір про створення ЄСВіС набрав чинності 22.07.1952р.

² Договір про створення ЄЕС набрав чинності 01.01.1958р.

Спеціальна Рада Міністрів займалася координацією діяльності Вищої Влади та окремих урядів країн-членів Співтовариства. Також Рада відповідала за політику в галузі видобування вугілля та виробництва сталі, відповідно до рекомендацій Вищої Влади.

Парламентську Асамблею створено з 68 членів, котрих обирали серед себе самих депутати національних парламентів країн-членів Співтовариства, хоча Договір також передбачав можливість вибору безпосередньо до Асамблеї. Асамблея була, насамперед, органом контролюючого характеру. Найважливішим її повноваженням була можливість оголошення вотуму недовіри до Вищої Влади, унаслідок чого остання мусила подавати у відставку.

Головним завданням суду був контроль за дотриманням Договору, а також інших правових актів, схвалених органами Співтовариства. До складу Суду входило 7 суддів, котрі, насамперед, розглядали скарги у справах: про скасування рішень і рекомендацій Вищої Влади, про призупинення дії правового акту, відшкодування шкоди, що виникла внаслідок діяльності Співтовариства, а також правомірність правових актів, виданих Вищою Владою та Спеціальною Радою Міністрів.

2.2. Органи Європейського Економічного Співтовариства і Євратому

25 березня 1957 року в Римі було підписано Договір про створення Європейського Економічного Співтовариства та Європейського Співтовариства з питань Атомної Енергії. 1 січня 1958 р. обидві угоди набрали чинності.

Договір про створення ЄЕС для досягнення своїх цілей передбачав створення чотирьох органів: Ради Міністрів, яка мала характер міжурядового органу із законодавчими повноваженнями; Комісії, яка була виконавчим органом і складалася з міжнародних службовців, Парламентської Асамблеї, яка мала насамперед бути форумом для політичних дискусій, а також мала незначні контролюючі повноваження, та наднаціональний Європейський Суд. Дорадчим органом для Ради й Комісії повинен був бути Соціально-Економічний Комітет.

Договір про створення Євратому передбачав створення чотирьох різних інституцій: Ради, Комісії, Асамблеї та Суду. Допоміжним органом повинен був бути Соціально-Економічний Комітет.

Очевидно не було потреби збереження подібної системи інституцій у кожному з трьох Співтовариств (ЄСВіС, ЄЕС, ЄСАЕ), тому що разом із підписанням Римського Договору була прийнята конвенція про деякі спільні інституції Європейських Співтовариств. Згідно з тією конвенцією Асамблея та Суд об'єдналися в єдину Парламентську Асамблею та єдиний Суд Європейського Співтовариства. Конвенція набрала чинності одночасно з Римським договором, таким чином ніде в практиці не зустрічались Асамблеї та Суди ЄЕС і Євратому.

Конвенція також передбачала об'єднання Соціально-Економічних Комітетів.

На жаль, беручи до уваги відмінні повноваження Ради та Комісії ЄЕС і Євратому не вдалося їх об'єднати з Вищою Владою і Спеціальною Радою Міністрів ЄСВіС.

2.3. Об'єднавчий договір.

Чергова інституційна реформа була довершена внаслідок укладання договору про єдину Раду та єдину Комісію Європейського Співтовариства (так званого Об'єднавчого Договору). Він був підписаний у Брюсселі 8 квітня 1965 року, набрав чинності 1 липня 1967 р. Відповідно до цього договору було ліквідовано Спеціальну Раду Міністрів та Вищу Владу ЄСВіС, натомість утворилася єдина для трьох Співтовариств Рада Міністрів та єдина Комісія. Спільним органом став COREPER (Комітет Сталих Представників), який раніше діяв при Раді Міністрів ЄЕС.

2.4. Інституційні зміни в 1968-1986 роках

Після затвердження Об'єднавчого Договору Співтовариства отримали єдину інституційну систему. Але це не означає, що в наступні роки ця система не зазнавала змін. Дуже важливим процесом був розвиток Європейської Ради, яка з формальної точки не є органом Співтовариств, однак відіграє головну роль у цілій інституційній системі Європейського Союзу. Черговим істотним питанням було прийняття Акту про загальні вибори до Європейського Парламенту. Акт було підписано 13.07.1976р., набрав чинності 01.07.1978р., а перші вибори відбулися 7 і 10.07.1979р. Завдяки прийняттю цього документу відбулись важливі зміни ролі Європейського Парламенту, який з міжпарламентської інституції став наднаціональною.

2.5. Єдиний Європейський Акт

Важливі інституційні зміни відбулися після затвердження Єдиного Європейського Акту, який був підписаний 17.02.1986р. у Люксембургу і 28.02.1986р. в Гаазі. ЄСА значно збільшив повноваження Європейського Парламенту, увівши процедури співпраці й згоди, завдяки яким він міг активно впливати на законодавчий процес у Співтовариствах. ЄСА формально підтвердив зміну назви Парламентської Асамблеї, яка вже 30.03.1962р. вирішила, що в майбутньому прийме назву Європейського Парламенту. Крім того, Акт створив правові підстави для функціонування Європейської Ради, підкреслив її провідну позицію та відкрив можливість скликання Суду Першої Інстанції – допоміжного органу для Європейського Суду³.

2.6. Договір про створення Європейського Союзу

Договір про створення Європейського Союзу був підписаний у Маастрихті 07.02.1992р., а набрав чинності 01.11.1993р. Договір, доручаючи вже існуючим органам Співтовариства

досягнення цілей Європейського Союзу, призвів також до важливих змін у інституційній системі. Договір запровадив орган фінансового контролю – Суд Аудиторів, новий дорадчий орган – Регіональний Комітет, а також створив правову основу для обрання Уповноваженого з Прав Людини (Омбудсмена) та скликання Європейського Монетарного Інституту, який у майбутньому буде трансформовано у Європейський Центральний Банк. Крім того, 08.11.1993р. Рада Міністрів прийняла рішення, що в майбутньому затвердить назву Рада Європейського Союзу, а 17.11.1993р. Комісія змінила свою назву на Європейську Комісію.

3. Європейська Рада

3.1. Створення

Європейська Рада є органом уведеним не установчими Договорами Європейського Співтовариства, її витоки сягають початку шістдесятих років. Сформувалася на основі так званої конференції у верхах, яка на початку відбувалася несистематично (Париж 10-11.02.1961р., Бонн 17-19.07.1961р., Рим 29-30.05.1967р., Гаага 1-2.12.1969р., Париж 9-10.12.1974р.). У них брали участь глави держав та урядів, а після конференції в Гаазі також міністри закордонних справ та Керівники Комісій. Під час конференції в Парижі у 1974 р. глави держав та урядів постановили зустрічатися регулярно три рази на рік: один раз у Брюсселі, а два наступних - у столицях чи інших містах країн-членів. Натомість назва “Європейська Рада” існує, починаючи від зустрічі, що відбулася в Дубліні в березні 1975р.⁴

3.2. Правові основи функціонування

Формальні підстави для функціонування Європейської Ради створив у 1986 р. Єдиний Європейський Акт (ст. 2). На жаль, ЄСА не визначив сфери повноважень Європейської Ради і її правового статусу. Положення ЄСА повторено в ст. 4 [D] Договору про створення Європейського Союзу, і це є нині правовою підставою діяльності Європейської Ради.

3.3. Місцезнаходження

Європейська Рада не має постійного місця знаходження. Кожного разу ЄР збирається в столицях чи інших містах країни, яка нині головує в Раді Європейського Союзу.

3.4. Склад і обов’язки

Відповідно до ст. 4 [D] Договору про створення Європейського Союзу до складу Європейської Ради входять глави держав (стосується Франції й Фінляндії) чи глави урядів країн-членів і Голова Європейської Комісії. Їх супроводжують міністри закордонних справ та один член

³ СПП функціонує з 01.01.1989р. ухвала Європейської Ради від 24.10.1988р.

⁴ Економічне право Європейського Союзу, за ред. М.Дасуеса, Варшава 1999р, с.56

Комісії. Відповідно до декларації N 4, доданої до Заключного Акту Конференції в Маастрихті, Голова Європейської Ради запросив міністрів економіки та фінансів брати участь у засіданнях, на яких розглядаються питання, пов'язані з Валютно-Економічним Союзом. Європейська Рада збирається щонайменше два рази на рік, під керівництвом глави країни чи уряду країни-члена, яка зараз головує в Раді Європейського Союзу.

3.5. Повноваження

Перший раз повноваження Європейської Ради були визначені в Лондонській Декларації, яку прийнято 29-30.06.1977р. у Лондоні. Пізніше статус ЄР був розширений і доопрацьований у Урочистій Декларації про Європейський Союз, прийнятій на саміті в Штутгарті 19.06.1983р. Першим Договором, у якому сформульовано повноваження Європейської Ради є Договір про створення Європейського Союзу, при чому слід зазначити, що у цьому договорі повноваження ЄР окреслені значно скромніше, аніж у раніше згаданих деклараціях. Відповідно до ст. 4 [D] Договору, Європейська Рада надає Союзу необхідний імпульс для розвитку і визначає узагальнені вектори його політики. Європейська Рада звітує Європейському Парламенту про кожне своє засідання, а також подає річний, письмовий звіт про поступ, досягнутий Союзом.

Європейська Рада займається справами, які зважаючи на свою важливість не можуть бути вирішені на нижчому щаблі. Рішення прийняті нею переважно не мають юридичної сили, але їх політичне значення є дуже велике, і це знаходить відображення в правових актах, прийнятих іншими, уповноваженими до цього інституціями Європейського Союзу. Але це не означає, що Європейська Рада не може приймати юридично зобов'язальних рішень. Добрим прикладом може бути ст. 7 [F.1] Договору про створення Європейського Союзу, яка передбачає право застосовувати санкції до країн, які в тривалий час грубо порушують основні свободи, демократичні принципи та права людини. Відповідно до ст. 121 [109 j] Договору про Європейське Співтовариство Рада “збирається в складі голів держав чи урядів”, приймає деякі рішення в рамках Валютно-Економічного Союзу, наприклад, про початок третього етапу валютної інтеграції.

З правової точки зору, Європейська Рада є інституцією Європейського Союзу, але не є органом Європейського Співтовариства. Однак, особливий статус цієї інституції і специфіка взаємної залежності між Співтовариствами і Європейським Союзом призводять до того, що її рішення мають також ключове значення в рамках Співтовариства.

4. Європейський Парламент

4.1. Створення

Попередницею теперішнього Європейського Парламенту була Парламентська Асамблея, створена Договором про ЄСВіС. До складу Асамблеї входило 68 депутатів, котрі були делеговані

національними парламентами країн-членів Співтовариства. 25 березня 1957 року разом з підписанням Римського Договору (про створення ЄС і ЄСЄА) прийнято також Конвенцію, де йшлося про створення єдиної Парламентської Асамблеї для трьох Європейських Співтовариств. Під час своєї конституційної сесії, яка відбулася 20 березня 1958 року Співтовариство прийняло назву Європейська Парламентська Асамблея. Крім того, збільшилася кількість депутатів – 142 особи. 30 березня 1962 року Співтовариство прийняло назву Європейського Парламенту, причому зміна ця була юридично дозволена аж у Єдиному Європейському Акті (1986р.)

4.2. Правова основа функціонування

Європейський Парламент функціонує насамперед на основі ст. 189-201 [137-144] Договору про створення Європейського Співтовариства, а також внутрішнього Регламенту, прийнятого відповідно до ст. 199 [142]ДЄС.

4.3. Місцезнаходження

Відповідно до протоколу про розміщення інституцій та деяких органів і служб Європейського Співтовариства і Європолу, прийнятого в 1997р. разом із Амстердамським Договором, Європейський Парламент знаходиться в Страсбурзі, де відбуваються щомісячні пленарні сесії і бюджетна сесія. Додаткові пленарні сесії та зустрічі Парламентських Комісій відбуваються в Брюсселі. Генеральний Секретаріат ЄП та його служби знаходяться в Люксембурзі.

4.4. Парламентські вибори

Раніше, депутати до Європейського Парламенту були делеговані парламентами країн-членів, кожна країна мала свою власну процедуру. Тобто, щоб бути депутатом Європейського Парламенту потрібно спершу бути вибраним до парламенту в своїй країні. 7-10.06.1979р., на основі Акту прийнятого Радою 20 вересня 1976р., відбулися перші загальні і прямі вибори до Європейського Парламенту (181 млн. осіб з правом голосу), у яких вибрано 410 депутатів.

Попри те, що відповідно до ст.190 р. [138] ДЄС Європейський Парламент має право підготувати проект прямих всезагальних виборів за єдиною процедурою в усіх Країнах-Членах ЄС чи за спільними принципами для всіх Країн-Членів ЄС, однак досі не вдалося прийняти єдиного положення про вибори, і вибори до Європейського Парламенту надалі відбуваються за національними правилами.

4.5. Склад

Кількість депутатів Європейського Парламенту поступово збільшувалася разом із розширенням Співтовариств.

Таблиця 1: Зростання кількості депутатів Європейського Парламенту від дня утворення ЄСВіС.

	1957	1973	1979	1981	1986	1992 ⁵	1995
Франція	36	36	81	81	81	87	87
ФРН (від 1992 – Німеччина)	36	36	81	81	81	99	99
Італія	36	36	81	81	81	87	87
Бельгія	14	14	24	24	24	25	25
Голландія	14	14	25	25	25	31	31
Люксембург	6	6	6	6	6	6	6
Великобританія		36	81	81	81	87	87
Данія		10	16	16	16	16	16
Ірландія		10	15	15	15	15	15
Греція				24	24	25	25
Іспанія					60	64	64
Португалія					24	25	25
Швеція							22
Austria							21
Finlandia							16
	142	198	410	434	518	567	626

Кількість депутатів від кожної країни є пропорційною до кількості мешканців, з невеличкими перевагами для менших країн. Відповідно до ст.190 р. 2 [138] ДЄС, до складу Європейського Парламенту входять 626 депутатів, обраних з усіх країн Європейського Союзу в такій кількості: Австрія – 21, Бельгія – 25, Данія – 16, Фінляндія – 16, Франція – 87, Греція – 25, Іспанія – 64, Голландія – 31, Ірландія – 15, Люксембург – 6, Німеччина – 99, Португалія – 25, Швеція – 22, Велика Британія-87, Італія – 87.

4.6. Статус Депутата

Каденція депутата Європейського Парламенту триває 5 років, вона може тривати менше лише в результаті відмови від посади або в разі смерті депутата. Депутати Європейського Парламенту виконують свої обов'язки незалежно, тобто не є зв'язані жодними інструкціями від своїх урядів чи парламентів своїх країн.

У перші роки функціонування Асамблеї депутат Європейського Парламенту був змушений одночасно бути депутатом у своєму національному парламенті, тому що вибори до ЄП мали опосередкований характер. Згодом, депутати вже не обов'язково мусили поєднувати обидві позиції, а в 1988 році Європейський Парламент зажадав запровадження заборони на поєднання

⁵ Зміна кількості голосів у Європейському Парламенті, відповідно до рішення Європейської Ради в Единбурзі 12 грудня 1992 р. (зокрема, збільшення на 18 кількості депутатів ФРН у зв'язку з об'єднанням Німеччини)

мандату у Європейському Парламенті з мандатом у парламенті країни. Однак, на даний час розпорядження припускає можливість включення мандату в парламент країни з депутатським мандатом Європейського Парламенту.

Депутат Європейського Парламенту не може бути членом уряду своєї країни, членом Європейської Комісії, суддею чи головою Європейського Суду, членом Суду Аудиторів, Соціально-Економічного Комітету, Комітету Регіонів, органів ЄІБ, службовцем чи членом інших органів Європейського Співтовариства. Це впливає з так званого правила *incompatibilitas*, тобто заборони поєднання деяких функцій.

На період виконання функцій Депутатові Європейського Парламенту надають певні пільги та недоторканість. Вони не несуть відповідальності за дію, яка виникла в результаті виконання обов'язків депутата ЄП. Не можуть бути затримані, обшукані, суд не може розглядати справу проти них. Особливій охороні депутати ЄП підлягають упродовж засідання, а також по дорозі на засідання і під час повернення. Недоторканість може зняти лише Європейський Парламент. Депутат ЄП не може посилатися на недоторканість, якщо буде спійманий на місці вчинення злочину.

Депутати отримують депутатську платню, але її величина встановлена положеннями окремих країн, тому депутати з різних країн отримують різну платню. Кожен депутат має свій депутатський кабінет-офіс, функціонування якого фінансується з бюджету ЄП.

4.7. Внутрішня структура

4.7.1. Голова, Віце-голова і Квестори

Європейський Парламент на своєму першому засіданні, яке проводить найстарший депутат, таємним голосуванням, абсолютною більшістю обирає Голову, 14 Віце-голів, а також Квесторів Європейського Парламенту. Термін їх перебування на своїх посадах триває половину терміну ЄП, а отже 2,5 роки. Висунути свого кандидата на посаду Голови ЄП може політична група або принаймні 32 депутати. У теперішньому Європарламенті вперше порушене неписане правило, що Голови ЄП походять з двох найбільших політичних груп (другою групою є соціалісти). Унаслідок угоди поміж християнськими демократами та лібералами, під час урочистого засідання 20 липня 1999 року, Європейський Парламент вибрав Головою пані Ніколь Фонтейн, представницю Французьких християнських демократів (UDF). Через 2,5 роки, обидві групи підтримали кандидата від лібералів, і 15.01.2002р. Головою ЄП було обрано Пета Кокса (Pat Cox) з Ірландії.

Голова Європейського Парламенту проводить його засідання і пильно стежить за правильним ходом роботи. Головує на засіданнях, розпочинає і закінчує засідання, виносить питання на голосування, а також підписує бюджетні ухвали та інші правові акти, прийняті Радою

та Парламентом спільно. Голова не може сам брати слово під час парламентських дебатів. Якщо виявить бажання це зробити, він буде змушений на час тривалості дебатів передати повноваження вести засідання Віце-Голові. Одним із основних завдань Голови є звітування перед Радою та Комісією про прийняті Парламентом акти, а також представлення ЄП у зовнішніх зносинах. Якщо Голова з якихось причин не може виконувати своїх обов'язків, то його місце займає Віце-Голова.

Квестори, яких зараз є п'ятеро, відповідають за адміністративне обслуговування і фінансування депутатів ЄП.

4.7.2. Президія

Голова і Віце-Голова утворюють Президію Європейського Парламенту. У його роботі можуть брати участь з дорадчим голосом Квестори. Президія відповідає за дотримання регламенту ЄП, порядку денного засідань, наглядає за роботою парламентських комісій, а також вирішує фінансові, адміністративні та організаційні справи. Президія може обрати серед свого оточення двох Віце-Голів, котрі відповідають за підтримання відносин із національними парламентами.

4.7.3. Конференція Керівників

Конференція Керівників є дуже важливим органом Європейського Парламенту. До його складу входять: Голова ЄП а також голови або делегати від політичних груп. Найважливішими повноваженнями Конференції Керівників є: затвердження проекту порядку денного засідань, оформлення запитів, скерованих до Ради чи Комісії; зміна періоду перерв між сесіями, право скликати надзвичайне засідання ЄП. Окрім того, Конференція визначає склад і повноваження Комісій ЄП, спеціальних слідчих комісій та відповідає за відносини з іншими інституціями Європейського Союзу і національними парламентами, серед них також парламентами країн, які не входять до Європейського Союзу.

4.7.4. Конференція Керівників Комісій

До складу Конференції Керівників Комісій входять голови всіх постійних і тимчасових комісій Європейського Парламенту. Вони можуть скеровувати рекомендації для Конференції Керівників щодо роботи парламентських комісій і стосовно порядку денного засідань ЄП, а також виконують завдання, доручені Президією ЄП чи Конференцією Керівників.

4.7.5. Конференція Керівників Делегацій

Конференція Керівників Делегацій складається з керівників усіх постійних міжпарламентських делегацій. Подібно до Конференції Керівників Комісій, цей орган може скеровувати рекомендації для Конференції Керівників щодо роботи делегації, а також виконує завдання, доручені Президією ЄП чи Конференцією Керівників.

4.7.6. Парламентська комісія

Робота Парламенту ведеться в 17 постійних комісіях⁶:

1. AFET: Комісія із закордонних справ, прав людини, спільної безпеки і оборонної політики
2. BUDG: Бюджетна Комісія
3. CONT: Комісія контролю за бюджетом
4. LIBE: Комісія із прав і свобод громадян, порядку і внутрішніх справ
5. ECON: Економічно-валютна Комісія
6. JURI: Правова Комісія внутрішнього ринку
7. ITRE: Комісія з промисловості, зовнішньої торгівлі, наукових досліджень та енергії
8. EMPL: Комісія із зайнятості та соціальних справ
9. ENVI: Комісія із питань навколишнього середовища, охорони здоров'я та споживчої політики
10. AGRI: Комісія з питань сільського господарства та розвитку села
11. PECH: Комісія з питань рибальства
12. RETT: Комісія регіональної політики, транспорту і туризму
13. CULT: Комісія з питань культури, молоді, освіти, ЗМІ та спорту
14. DEVE: Комісія з розвитку і співпраці
15. AFCO: Комісія конституційних прав
16. FEMM: Комісія прав жінок і рівноправності
17. PETI: Комісія розгляду петицій

Окрім постійних комісій, термін яких триває 2,5 роки, Парламент має право створювати комісію *ad hoc*, яка би займалася конкретними справами. Такого роду комісії можуть функціонувати найдовше рік. Європейський Парламент в особливих ситуаціях може створювати слідчі комісії.

⁶ Джерело : Internet – http://www.europarl.eu.int/delegations/default_en.htm

Комісія налічує від 25 до 55 депутатів. Збираються зазвичай два рази на місяць. Щоб засідання комісії вважалось дійсним – у ньому повинні взяти участь щонайменше ¼ її членів. Розподіл місць у комісіях серед представників країн-членів є пропорційним до кількості місць, які та чи інша країна має в Парламенті. Основним завданням комісії ЄП є оцінка законопроектів на запит Голови ЄП, а також підготовка різних звітів.

4.7.7. Політичні групи

Депутати Європейського Парламенту поділяються на політичні групи, а не на національні. Політичні групи є відповідниками політичних фракцій у національних парламентах. Для створення політичної групи потрібно щонайменше 23 депутати з двох країн, 18 - з трьох країн, 14 - з чотирьох країн. Кожен депутат ЄП може бути членом лише однієї політичної групи. Регламент ЄП допускає існування "позафракційних" депутатів.

Політичні групи представлені керівником та його заступниками, котрих члени груп вибирають зі свого кола.

За підсумками останніх виборів у червні 1999р. (право голосу мали 298 мільйонів громадян) у Європейському Парламенті функціонує 8 парламентських груп⁷.

	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK	Разом
PPE-DE	5	1	53	9	28	21	5	35	2	9	7	9	5	7	37	233
PSE	5	2	35	9	24	18	1	16	2	6	7	12	3	6	29	175
ELDR	6	6			3		1	8	1	8			5	4	11	53
GUE/NGL		4	7	7	4	15		6		1		2	1	3		50
Verts/ALE	7		4		4	9	2	2	1	4	2		2	2	6	45
UEN		1				3	6	10				2				22
EDD		2				9				3					2	16
NI	2				1	12		10			5				2	32
Разом	25	16	99	25	64	87	15	87	6	31	21	25	16	22	87	626

PPE-DE - Група Європейської Народної Партії і Європейських Демократів, **PSE** - Група Партії Європейських Соціалістів, **ELDR** - Група Європейської Партії Ліберальних Демократів і Реформаторів, **GUE/NGL** – Група Конференції Об'єднаних Європейських Лівих і Зеленої Скандинавської Лівиці, **Verts/ALE** - Група Зелених/Європейський Об'єднаний Союз, **UEN** - Група Союзу для Народів Європи, **EDD** - Група за Демократичну та Різномірну Європу, **NI** – не входять до жодної з груп.

Серед основних повноважень політичних груп можна виокремити: право висувати кандидатів на місце Голови, Віце-Голів та Квесторів Європейського Парламенту, а також керівників та заступників керівників парламентських комісій, участь у формуванні порядку денного пленарних сесій, зайняття позиції під час парламентських дебатів, участь в роботі

⁷ Джерело: Internet – http://www.db.europarl.eu.int/ep5/owa/p_meps2.repartition?ilg=EN&iorig=home станом на 8.12.2002р.

Конференції Керівників, відрядження своїх депутатів до міжпарламентських делегацій, висунення пропозиції про вотум довіри чи недовіри Європейській Комісії⁸.

4.7.8. Генеральний Секретар

Генеральний Секретар Європейського Парламенту призначається Президентом Європейського Парламенту. Він є керівником адміністрації, організованої в Секретаріат, у якому постійно або тимчасово працює близько 4.000 урядовців. Секретаріат поділений на сім генеральних дирекцій:

ГД I – документальна канцелярія пленарних сесій та протоколів,

ГД II – організація і координація роботи комісій ЄП,

ГД III – інформація, ЗМІ, відносини з громадянами,

ГД IV – дослідження і архів,

ГД V – особові справи, бюджет та фінанси,

ГД VI – адміністрація,

ГД VII – переклади, друк, публікація.

4.8. Організація роботи

Європейський Парламент працює в сесійному порядку. Сесії тривають упродовж року і розпочинаються у другий вівторок березня. Вони поділяються на місячні під-сесії, аті, своєю чергою, на засідання. У перший тиждень місяця (за винятком серпня) відбувається пленарна сесія в Страсбурзі. Два наступні тижні призначені для зборів парламентської комісії в Брюсселі, а останній тиждень - для зустрічі політичних груп (також у Брюсселі). Надзвичайна Парламентська сесія може бути скликана за поданням більшості депутатів, Ради або Комісії.

Для прийняття ухвали Європейського Парламенту здебільшого необхідна абсолютна більшість (деколи кваліфікована - у співвідношенні 2/3 чи 3/5) за наявності кворуму, який становить 1/3 загальної кількості депутатів. Перевірку кворуму здійснює Голова Європейського Парламенту на подання щонайменше 13 депутатів.

4.9. Функції

Європейський Парламент виконує в інституційній системі Європейського Союзу декілька важливих функцій. Найосновніші з них функції - це законодавча, контролююча, формувальна і бюджетна.

⁸ K.Popowicz, Podstawy instytucjonalno-prawne Unii Europejskiej, KIE Warszawa 1998r.s. 65

4.9.1. Законодавча функція

Європейський Парламент, на відміну від національних парламентів, не може самостійно приймати правові акти. Відповідно до положень Договорів, він лише може брати участь у законодавчому процесі, співпрацюючи з Радою та Комісією, згідно з визначеними процедурами. Парламент не має також права законодавчої ініціативи, це належить до повноважень Європейської Комісії. Однак, він може вимагати подання Європейською Комісією відповідного законопроекту, якщо він є необхідним для досягнення цілей Договорів.

Законодавчі повноваження Європейського Парламенту спочатку були дуже скромними. Він мав право висловлювати думки щодо законопроектів, але думки ці не обов'язково повинні були братися до уваги тогочасною Радою Міністрів. Істотним розширенням повноважень Парламенту було запровадження Єдиним Європейським Актом процедури співпраці, а згодом - Договором про створення Європейського Союзу – процедури спільного рішення та погоджуваної думки. Кожна з цих процедур застосовується при прийнятті правових актів у певних, визначених сферах діяльності Європейського Союзу.

У процедурі консультації повноваження ЄП зводяться до видання думки, яка не є юридично зобов'язальною для Комісії чи Радою. Однак, ці органи не можуть знехтувати думкою Парламенту.

Набагато більше повноважень ЄП має в процедурі співпраці. Процедура співпраці передбачає два читання. Перше читання полягає у висловленні ЄП думки, як і в процедурі консультації. У другому читанні Парламент може запропонувати поправки, які, щоправда, можуть бути відхилені Радою, але тільки тоді, коли рішення Ради буде одноголосним.

Найширші повноваження Парламенту дає процедура спільного рішення, яка спершу передбачала аж три читання. Якщо "спільна позиція" Ради є незадовільною, то Парламент може відхилити законопроект. Це означає, що в цій процедурі Парламент практично володіє правом вето, оскільки Рада, відповідно до цієї процедури, не може діяти всупереч волі Парламенту, навіть якщо в Раді є одноголосність з цього питання. Важливим елементом цієї процедури є можливість скликання т.зв. Арбітражного Комітету, який у суперечливих ситуаціях може довести до згоди між Радою та Парламентом (т.зв. консиліумний розгляд). Ця надскладна процедура була значно спрощена Амстердамським Договором. Найважливіші зміни полягають у скороченні процедури до двох читань і введенні можливості відхилення проекту Парламентом уже в першому читанні. Також, варто звернути увагу, що Амстердамський Договір значно розширив перелік справ, які розглядаються за процедурою спільного рішення, одночасно обмеживши сферу дії процедури співпраці.

До деяких питань (наприклад. прийняття нових членів, підписання асоційованої угоди) застосовується процедура позитивної оцінки(згоди, погоджувальної оцінки, ратифікації). У цій доволі простій процедурі неможливим є прийняття актів без згоди Парламенту.

4.9.2. Контролююча функція

Європейський Парламент володіє великими повноваженнями контролю, насамперед, за іншими органами Європейського Союзу.

Найпростішим інструментом контролю є можливість надання Європейським Парламентом запиту до Ради чи Комісії. Вони можуть надаватися кількома способами. Запити з вимогою усної відповіді має право скеровувати комісія ЄП, політична група, а також група щонайменше з 32 депутатів. Запити з вимогою письмової відповіді надаються подібним чином, але сам запит, як і відповідь на нього публікуються в Урядовому Щоденнику Європейського Співтовариства. Окремий депутат ЄП має право ставити запитання під час т.зв. часу на запитань (з англ. question time). Це період, передбачений на запитання до конкретних Комісарів під час під-сесії ЄП. Згідно зі статутом Європейського Парламенту, кожен депутат має право поставити тільки одне запитання⁹.

Важливим інструментом контролю є можливість Європейського Парламенту аналізувати звіти, надані, відповідно до вимог Договорів, іншими органами ЄС (Європейською Комісією, Європейською Радою, Судом Аудиторів, Центральним Європейським Банком, Уповноваженим з Прав Людини). Особливим випадком є річний звіт Суду Аудиторів про виконання Європейською Комісією бюджету ЄС. Цей звіт аналізується Європейським Парламентом і Радою Європейського Союзу на предмет правильності і законності виконання бюджету. Після аналізу звіту Європейський Парламент може підтвердити правильність виконання бюджету, хоча ненадання підтвердження не несе за собою жодних правових наслідків.

Ще одним інструментом контролю є можливість скликання Європейським Парламентом (1/4 депутатів) тимчасових слідчих комісій, які мають за мету вивчення та з'ясування можливих порушень у діяльності Євросоюзу.

Парламент може ухвалити вотум недовіри Комісії, унаслідок чого вона зобов'язана подати у відставку. Пропозиція ухвалення вотуму недовіри має бути підтримана 1/10 від загальної кількості депутатів ЄП чи політичною групою. Окремий Комісар не може бути відправлений у відставку в результаті роботи Парламенту, оскільки Комісія є солідарним органом і відповідає за свою роботу як єдиний орган. Голосування щодо цього є відкритим і іменним, а ухвала може бути прийнята лише кваліфікованою більшістю (2/3 голосуючих) за присутності щонайменше половини

⁹ C.Mik, Europejskie Prawo Sp'olnotowe (I), Warszawa 2000, s. Nb 379-381

депутатів ЄП. Пропозиція ухвалення вотуму недовіри Комісії досі висувалася 5 разів, але жодного разу не отримувала необхідної більшості.

4.9.3. Формувальна функція

Парламент має вплив на формування та склад деяких інституцій Євросоюзу. Найважливішим повноваженням у цій сфері є вираження ЄП згоди на призначення Голови Європейської Комісії. Ненадання згоди Парламентом у цій справі веде до обов'язкового узгодження країнами-членами Євросоюзу іншого кандидата на посаду Голови Комісії. Європейський Парламент має також право проводити слухання кандидатів на посаду Комісара, а потім, звичайною більшістю вирішує про схвалення чи відхилення цілого складу Європейської Комісії.

Парламент також висловлює думку щодо складу Суду Аудиторів, проте відсутність його згоди не несе за собою жодних правових наслідків. Подібна процедура застосовується під час призначення Голови, Віце-Голів і членів Ради Правління Європейського Центрального Банку. Європейський Парламент самостійно може призначити на 5 років Омбудсмена (Уповноваженого з Прав Людини), котрий розглядає скарги фізичних та юридичних осіб на порушення в діяльності інституцій Євросоюзу. Європейський Парламент не має натомість жодного впливу на склад Європейського Суду.

4.9.4. Бюджетна функція

Бюджет Європейського Союзу поділений на дві категорії витрат: т.зв. обов'язкові видатки, це переважно витрати, пов'язані зі Спільною Сільськогосподарською Політикою, та необов'язкові видатки. Прийняття бюджету ЄС відбувається згідно зі спеціальною процедурою (т.зв. бюджетна процедура), у рамках якої Європейський Парламент може запропонувати абсолютною більшістю поправки до обов'язкових витрат, а також звичайною більшістю – внести поправки до необов'язкових витрат. Якщо поправки запропоновані Парламентом не будуть враховані Радою Європейського Союзу, то Парламент може прийняти бюджетний проект зі своїми поправками кваліфікованою більшістю (2/3 голосів за присутності принаймні половини депутатів). Такою самою більшістю ЄП може відхилити проект бюджету і вимагати подання нового проекту.

4.10. Уповноважений з Прав Людини (Омбудсмен)

Уповноважений з Прав Людини - це доволі молода інституція, оскільки була запроваджена Маастрихтським Договором. Найважливіші положення про діяльність Уповноваженого містяться в ст. 195 [138e] ДЄС. Крім того, він діє на основі рішення Європейського Парламенту від 9 березня 1994р. про статус і загальні умови виконання функцій Уповноваженого з Прав Людини,

ст. 159-161 Регламенту ЄП, а також рішення Уповноваженого від 16 жовтня 1997р., яке приймало положення, які імплементували рішення Парламенту¹⁰.

Уповноважений призначається Європейським Парламентом після кожних виборів, на термін 5 р., при чому він має право повторного вибору. Кандидатів на посаду Уповноваженого з Прав Людини можуть висувати групи із щонайменше 32 депутатів Європейського Парламенту, що походять щонайменше з двох країн. Кандидат повинен бути громадянином Союзу, володіти усіма політичними та громадянськими (цивільними) правами, а також відповідати всім національним вимогам у своїй країні для ведення судових справ, або володіти досвідом та повноваженнями для виконання функції Уповноваженого. Після слухання усіх кандидатів Комісією Європейського Парламенту, складається список осіб, допущених до участі у виборах. Відбувається таємне голосування, за присутності щонайменше половини депутатів. Виграє той кандидат, який отримує підтримку більшості депутатів ЄП. На даний час, функції Уповноваженого з Прав Людини виконує Нікіфорос Діамандоурос.

Усунення з посади Уповноваженого з Прав Людини може відбутися внаслідок закінчення терміну, відставки, смерті чи відкликання. Уповноважений може бути відкликаним Європейським Судом на подання Європейського Парламенту, якщо Парламент вирішить, що він перестав відповідати необхідним умовам для виконання своїх функцій.

Завданням Уповноваженого з Прав Людини є прийом скарг від усіх громадян Євросоюзу або фізичних та юридичних осіб, котрі мешкають чи мають юридичну адресу в країні-члені. Ці скарги можуть стосуватися випадків поганого управління в практиці діяльності інституцій Співтовариства. Винятками є лише Європейський Суд та Суд Першої Інстанції, які виконують судові функції.

Уповноважений виконує свої функції незалежно, тобто не може отримувати інструкцій від урядів країн чи органів Співтовариства. Йому не можна також в період виконання функцій займатися політичною чи професійною діяльністю.

Як і Європейський Парламент, резиденція Уповноваженого знаходиться в Страсбурзі. Виконувати обов'язки йому допомагає секретаріат. Бюджет Уповноваженого не є автономним, а просто становить частину бюджету Європейського Парламенту.

¹⁰ C. Mik, *Europejskie Prawo Wspólnotowe* (I), Warszawa 2000, s. 166, Nb 407

5. Рада Європейського Союзу

5.1. Створення

На початку, кожне з Європейських Співтовариств мало окрему Раду, хоча, всупереч неодноразовим твердженням у літературі, Рада Міністрів ЄЕС і ЄСДЄ не були аналогічними інституціями до Спеціальної Ради Міністрів ЄСВіС. Щоправда їх склад був подібний, але вони відрізнялися повноваженнями. З правової точки зору, Ради Міністрів ЄЕС і ЄСДЄ були ближчими до Високої Влади ЄСВіС, але до складу останньої входили міжнародні службовці, а не представники країн-членів (міністри). Між іншим, саме через ці відмінності не вдалося в 1958 р. Конвенцією про деякі спільні інституції створити єдину Раду і Комісію для трьох Співтовариств, на відміну від Європейського Суду та Парламентської Асамблеї. До утворення єдиної Ради Міністрів і Комісії дійшло лише в т.зв. Об'єднавчому Договорі у 1958 р. Запроваджена на той час назва цього органу – Рада Міністрів була змінена 8 листопада 1993р. на “Рада Європейського Союзу” за рішенням самої Ради. Назва є доволі оманливою, тому слід пам'ятати, що з правової точки зору Рада Європейського Союзу надалі залишається органом Європейського Співтовариства.

5.2. Правова основа функціонування

Рада Європейського Союзу функціонує насамперед на основі положень ст. 202-210 ДЄС [145-154], а також внутрішнього регламенту, прийнятого відповідно до ст. 207 [151] р. 3 ДЄС, 31 травня 1999р.

5.3. Місцезнаходження

Згідно з Протоколом про місцезнаходження резиденцій деяких органів і служб Європейських Співтовариств і Європола, прийнятим у 1997р. разом з Амстердамським Договором, Рада Європейського Союзу знаходиться в Брюсселі. У квітні, червні, жовтні відбувається зустріч Ради в Люксембурзі.

5.4. Склад

Згідно зі ст. 203 [146] ДЄС Рада складається з представників усіх країн-членів міністерського рівня, уповноважених до діяльності урядом своєї країни. Це, як правило, міністри, але можуть бути і заступники міністрів і навіть держсекретарі та їх заступники. Однак, потрібно пам'ятати, що тільки члени Ради, котрі мають статус міністра можуть голосувати на засіданнях Ради. Держсекретар може замінити міністра, але без права голосувати. У засіданнях Ради бере участь один представник від кожної країни, уповноважений своїм урядом, тобто, у Раді представлені інтереси окремих країн-членів Євросоюзу, а сама Рада є органом з міжнародним статусом.

Рада не проводить своїх засідань регулярно. Залежно від сфери справ, які розглядаються, окремі уряди делегують на засідання Ради відповідних своїх посланців. Тобто, фактично існує кілька Рад, кожна з яких займається іншою галуззю: Рада з загальних справ (міністерство закордонних справ), економічних та фінансових справ (міністерство фінансів), внутрішніх справ і цивільної оборони, правосуддя, сільського господарства, внутрішнього ринку, наукових досліджень, навколишнього середовища, рибальства, транспорту та телекомунікації, зайнятості та соціальної політики, промисловості та енергетики, бюджету, розвитку, споживачів і туризму, освіти та молоді, здоров'я, культури. Найважливіші Ради з точки зору нинішнього Євросоюзу, тобто Рада з загальних справ, сільського господарства, економіки та фінансів зустрічаються щомісяця. Решта Рад принаймні раз на рік (переважно 1-5 разів на рік). Окрім вищезгаданих Рад, у разі необхідності можуть відбуватися засідання неформального характеру. Вони не мають офіційного порядку денного засідання, і на них не приймаються рішення.

Раду Європейського Союзу можуть утворювати керівники країн та урядів. Так відбувається, наприклад, у ситуації, описаній у ст. 7 [F.1] ДЄС, коли Рада може вжити певних заходів до країн-членів, які порушують основні принципи та права, згадані у ст. 6 [F] ДЄС, а також при встановленні т.зв. глибшої співпраці (ст.11[5a] p.2 ДЄС) та розгляді деяких питань, пов'язаних із функціонуванням Валютно-Економічного Союзу і Європейського Центрального Банку. У цих ситуаціях керівники країн та урядів діють не тільки як Європейська Рада, але також як Рада Європейського Союзу, завдяки чому прийняті ними рішення мають не лише політичне значення, але й правову силу.

5.5. Внутрішня структура

5.5.1. Головування в Раді

Головують у Раді Європейського Союзу окремі країни за принципом ротації (півроку) у послідовності, затвердженій одногосно всіма країнами-членами. Відтак, ведемо мову про головування (президентство) країн, а не конкретної особи. На практиці це означає, що навіть задовго до закінчення піврічного терміну може відбутися зміна особи Головуючого на Раді, наприклад, унаслідок змін в уряді країни, яка головує в той час.

Голова Ради виконує насамперед організаційні та представницькі функції. До його повноважень належить скликання засідань Ради, складення проекту порядку денного, плану роботи Ради, проведення голосування, а також підписання протоколів і правових актів, прийнятих Радою самостійно або у співпраці з Європейським Парламентом. Крім того, Голова представляє Раду в контактах з іншими органами Європейського Союзу і третіми суб'єктами.

5.5.2. Генеральний Секретаріат

Генеральний Секретаріат є адміністративним органом, допоміжним у роботі Ради Європейського Союзу. На чолі його стоїть Генеральний Секретар, котрий з набранням чинності положеннями Амстердамського Договору також виконує функції Верховного Представника у справах Спільної Зовнішньої Політики та Політики Безпеки (цю посаду зараз обіймає Хав'єр Солана). Йому допомагає Заступник Генерального Секретаря, відповідальний за управління Секретаріатом. Через те що посада Верховного Представника у справах СЗіПБ забирає багато часу, поточною роботою Секретаріату керує де факто Заступник Генерального Секретаря Ради. Відповідно до ст. 207 [151] р. 2 ДЄС, як Генеральний Секретар Ради, так і його Заступник призначаються Радою в результаті одноголосного рішення.

Генеральний Секретаріат є фактично поділений на сім т.зв. генеральних дирекцій¹¹:

А. юридична служба;

Б. управління, бюджет, переклад;

В. регіональна, соціальна, освітня політика, Соціально-Економічний Комітет;

Г. внутрішній ринок, промислова політика, інтелектуальна властивість, транспорт, навколишнє середовище, охорона споживачів, підприємства і послуги, сталеві промисловість;

Д. наука, технологія, енергія;

Е. іноземні зносини та співпраця для розвитку;

Є. економічні та фінансові справи, інформація, публікації, співпраця з Європейським Парламентом.

5.6. Організація роботи

5.6.1. Засідання Ради

Як уже раніше згадувалось, Рада не є постійно діючим органом. Засідання проводяться згідно з графіком, встановленим на початку кожного головування. Засідання триває зазвичай один або два дні, хоча в історії траплялося, що Рада засідала навіть кільканадцять днів.

5.6.2. Порядок прийняття рішень

Рада переважно засідає за зачиненими дверима, рішення тут приймаються шляхом голосування звичайною більшістю, більшістю кваліфікованою і одноголосно. Звичайною

¹¹ К. Popowicz, Podstawy instytucjonalno-prawne Unii Europejskiej, KIE Warszawa 1998r. S.88

більшістю приймаються акти, які не мають правової сили, або рішення з технічних питань. Кваліфікована більшість і одногосність є необхідними при прийнятті юридично зобов'язальних актів. Кворум становить половина плюс один член Ради, тобто зазвичай 8 міністрів. Під час голосування кваліфікованою більшістю прийнято т.зв. систему зважених голосів, які повинні забезпечити рівновагу між великими та малими країнами. Нижчеподаний малюнок показує кількість голосів, які належать окремим країнам по відношенню до кількості мешканців.

Графік голосів у Раді Європейського Союзу.

Як бачимо, більші країни мають більше голосів, ніж менші, однак це не є пропорційний розподіл до кількості мешканців, як це є в Європейському Парламенті. Разом у Раді є 87 голосів, а проста більшість складає 44.

Щоб прийняти ухвалу кваліфікованою більшістю необхідно набрати щонайменше 62 голоси, коли Рада приймає правовий акт за поданням Комісії. У решті ситуацій необхідно мати 62 голоси принаймні з 10 країн. Такий розподіл голосів у Раді не дозволяє більшим країнам прийняти рішення, яке не відповідає решті членам Ради. Одночасно 3 найбільших країни, які мають найбільшу кількість голосів, можуть заблокувати прийняття некорисного для себе акту, оскільки блокувальною меншістю є 26 голосів.

Якщо ж Рада прийме рішення одногосно, то утримання від голосування представником якоїсь із країн-членів не блокує прийняття акту. Водночас, у Раді діє т.зв. уявне вето, тобто, якщо

хтось із міністрів відсутній, то вважається, що він виступає проти. Тому коли потрібна одноголосність, рішення не може бути прийняте за відсутності когось із міністрів.

Таблиця 2: Кількість голосів окремих країн в Раді Європейського Союзу.

Держава	кількість голосів у Раді Європейського Союзу	кількість мешканців у мільйонах
Франція	10	57,5
Німеччина	10	80
Великобританія	10	58
Італія	10	57
Іспанія	8	38
Бельгія	5	10
Греція	5	10,3
Голландія	5	15
Португалія	5	9,8
Австрія	4	7,9
Швеція	4	8,5
Данія	3	5,2
Фінляндія	3	5
Ірландія	3	3,5
Люксембург	2	0,4
	87	

Договір чітко визначає сферу діяльності Співтовариств, коли необхідно проголосувати кваліфікованою більшістю, а коли потрібна одноголосність. У перші роки існування Співтовариств голосування кваліфікованою більшістю часто ставилося під питання. Відображенням цього було прийняття в 1966 році т.зв. люксембурзького компромісу, який багато хто називає “тихим переглядом договорів”. Завдяки йому, країн-члени отримали гарантію, що у справах, надзвичайно істотних для однієї чи кількох країн, члени Ради будуть намагатися дійти до загальної згоди і прийняти рішення, яке би задовольняло всіх членів Ради, з урахуванням інтересів країн-членів і Співтовариств. На практиці, унаслідок цього, рішення, які повинні були прийматися кваліфікованою більшістю, тепер приймаються одноголосно.

Другий перегляд принципу голосування кваліфікованою більшістю було здійснено у 1994 році, унаслідок т.зв. компромісу з Іоаніни. Було вирішено, що якщо меншості вдасться зібрати від 23 до 26 голосів, то члени Ради докладуть зусиль, щоб без шкоди для термінів, передбачених у процедурах прийняття рішень, дійти загальної згоди, що дозволить прийняти рішення кількістю щонайменше 68 голосів. Декларація № 50 до протоколу про інституції в перспективі розширення Європейського Союзу, додана до Амстердамського Договору, застерігає, що компроміс з Іоанніни може діяти лише до першого ж розширення Європейського Союзу.

5.6.3. Комітет Постійних Представників (COREPER)

COREPER - це скорочення від французької назви Комітету Постійних Представників (*Comit`e des Repr`esentants Permanents*). COREPER є допоміжним органом Ради, який відповідає за підготовку роботи Ради, а на практиці часто навіть виручає її, ведучи копітки і дуже складні переговори з метою напрацювання спільної позиції.

До складу COREPER-у входять постійні представники країн-членів при Співтоваристві. Головує тут посланець тієї країни, яка на даний момент головує в Раді Європейського Союзу. На рівні послів (т.зв. COREPER II) готується робота Ради із Загальних справ, справ Економії та Фінансів, Розвитку. Інші Ради готуються на рівні заступників послів (COREPER I).

Як свідчить сама назва, COREPER є постійно діючим органом. Функціонує на основі робочих груп і комітетів, до складу яких входять експерти різних галузей. Під час переговорів посланці готують два переліки справ. Перелік А містить положення, щодо яких є згода між країнами-членами, натомість перелік В містить справи, які вимагають переговорів і дискусії на рівні Ради. Завдяки цьому, робота Ради є значно полегшеною, оскільки положення з переліку А можна проголосувати всі разом, шляхом одного голосування.

5.7. Функції

Рада Європейського Союзу є одним із найважливіших органів Європейського Союзу. Виконує низку функцій, серед яких найістотнішою є участь у процесі законотворення Співтовариств. Більше того, Рада має певний вплив на формування інших інституцій та володіє повноваженнями контролюючого характеру.

5.7.1. Законодавча функція

Законодавча функція Ради впливає зі ст. 249 [189] ДЄС, у якій йдеться про те, що: "З метою виконання своїх завдань і дотримуючись умов, передбачених даним Договором, про спільну діяльність Європейського Парламенту і Ради, Рада і Комісія видають регламенти і директиви, приймають рішення, а також надають рекомендації та висловлюють думки", також із ст. 202 [145], яка серед основних повноважень Ради згадує право прийняття рішень.

До часу набрання чинності Маастрихтським Договором Рада була головним законотворчим органом Співтовариств. Європейський Парламент мав, щоправда, певні консультативні повноваження у цьому процесі, а Комісія могла видавати виконавчі акти, однак це не змінює факту, що Рада до 1993р. творила право Співтовариства фактично самостійно. Однак, уже починаючи від Єдиного Європейського Акту (1986р.), вимальовується певна тенденція, яка полягає у включенні до процесу прийняття рішень Європейського Парламенту. ЄСА вводить процедуру співпраці, за якої парламент міг накласти вето на правові акти, але Рада одногосним

рішенням могла це вето відкинути. А вже Маастрихтський Договір (1993р.) увів процедуру спільного рішення, за якої Парламент здобув право вето, якого Рада не може відхилити, навіть за умов одноголосності. Беручи до уваги те, що Амстердамський Договір зміцнив роль Парламенту в законотворчому процесі (шляхом спрощення процедури спільного рішення і розширення сфери її застосування), доречним видається твердження, що на даний час Рада Європейського Союзу поділяє законодавчі повноваження з Європейським Парламентом.

Рада, як і Парламент, не володіє правом законодавчої ініціативи, оскільки ці повноваження зберігаються за Комісією. Однак, згідно зі ст. 208 [152] Рада може зажадати проведення Комісією будь-яких вивчень, які визнаються необхідними для досягнення спільної мети, і подання всіляких потрібних пропозицій. Це формулювання означає, що Рада володіє правом опосередкованої законодавчої ініціативи.

5.7.2. Формувальна функція

Рада має досить великі повноваження зі створення інших органів і формування політики персоналу. Вона призначає членів Соціально-Економічного Комітету, Комітету Регіонів і Суду Аудиторів. Рада може за умов одноголосності змінити кількість членів Європейської Комісії, на подання Європейського Суду - збільшити кількість його Суддів чи Генеральних Радників. Рада також ухвалює статuti чи регламенти деяких інституцій. Рада уповноважена встановлювати ставки, додатки та розмір пенсії Голови та членів Комісії, Голови, Суддів, Генеральних Радників і Секретаря Європейського Суду (ст. 210 [154] ДЄС).

5.7.3. Контролююча функція

Основним контролером дотримання правових положень Співтовариств є Європейська Комісія, тим не менше, згідно зі ст. 202 [145] р. 3 ДЄС, у певних ситуаціях і Рада може користуватися таким правом. Прикладом може бути антидемпінгове мито і вирівнювальні доплати.¹²

6. Європейська Комісія

6.1. Створення

Договір про Європейське Співтовариство Вугілля і Сталі не передбачав створення органу, аналогічного до сучасної Комісії, хоча певні аналогії можна провести з Високою Владою з огляду на її наддержавний характер. Комісія, як орган виконавчо-керівного характеру утворилася в 1958 році разом із Договорами про створення ЄЕС і ЄСАЕ. У 1967 році, з набранням чинності

¹² С. Мік, *Europejskie Prawo Wspolnotowe (I)*, Warszawa 2000, с. 179, Nb 438

Об'єднаним Договором на місці Високої Влади ЄСВіС, а також Комісії ЄЕС і ЄСАЕ була створена єдина Комісія Європейського Співтовариства.

6.2. Правова основа функціонування

Європейська Комісія діє на основі ст. 211-219 [155-163] Договору, а також на основі внутрішнього регламенту Комісії.

6.3. Місцезнаходження

Згідно з протоколом про місцезнаходження резиденцій деяких органів і служб Європейських Співтовариств і Європолу, прийнятим у 1997р. разом із Амстердамським Договором, Комісія знаходиться в Брюсселі. Більшість Генеральних Дирекцій мають також резиденції в Брюсселі, а деякі знаходяться в Люксембурзі.

6.4. Склад

Комісія налічує 20 членів, т.зв. комісарів. Кожна країна-член має право мати щонайменше одного комісара, але не більше двох. По два комісари мають найбільші країни, такі як Німеччина, Франція, Іспанія, Італія, Велика Британія, а решта країн по одному. Кількість комісарів може змінитися, якщо Рада прийме про це одностороннє рішення.

6.5. Порядок утворення і відкликання Комісії

Європейська Комісія утворюється в два етапи. Спершу, країни-члени односторонньо визначають кандидата на Голову Комісії, який повинен бути затверджений Європейським Парламентом. На другому етапі, за домовленістю з кандидатом на Голову Комісії, країни висувають решту кандидатів на членів Комісії. Каденція Комісії триває 5 років, а комісарам належить право багаторазового призначення. Комісар може відмовитися від своєї посади ще до закінчення терміну.

Лише Європейський Парламент може змусити Комісію подати у відставку, це може відбутися в разі висловлення вотуму недовіри до Комісії (ст. 201 [144] ДЄС). У такому разі ціла Комісія подає у відставку, за правилом - усі комісари солідарно відповідають за свою роботу. Неможливо висловити вотум недовіри одному члену Комісії. Як уже раніше згадувалось у розділі про Європарламент, ніколи ще не вдалося висловити вотум недовіри до Комісії, хоча такі спроби робилися неодноразово. Однак, у 1999 році Європейський Парламент використав щодо Комісії інший інструмент контролю. За умов зростаючої підозри про неправильне розпорядження фінансами, Парламент скликав спеціальну слідчу комісію, контроль якої підтвердив багато порушень. Ще до офіційного повідомлення про рішення слідчої комісії, тогочасний Голова Комісії – Жак Сантер подав Єврокомісію у відставку.

6.6. Статус Комісара

Члени Комісії (комісари) є міжнародними службовцями і представляють інтереси Співтовариств, а не країн, з яких походять. У цьому аспекті повинна бути цілковита незалежність від країн-членів та інших органів Євросоюзу. Їм не можна приймати, ані домагатись жодних інструкцій від урядів країн-членів. Окрім того, країни повинні шанувати незалежність комісарів і не можуть здійснювати на них вплив.

Комісарам не можна здійснювати діяльності, яка могла би суперечити їх обов'язкам. *м заборояє займатися будь-якою іншою професійною роботою, навіть якщо вона є неоплачувана. Вони мусять також бути обережними у виборі посад навіть після закінчення терміну. Якщо комісар перестав відповідати умовам, необхідним для виконання своїх функцій, наприклад, через порушення вищевказаних правил чи якщо допустився серйозного порушення, Рада чи Комісія може звернутися до Європейського Суду з пропозицією його відставки. Європейський Суд може також позбавити комісара пенсійних прав та інших привілеїв.

6.7. Внутрішня структура

Роботою Комісії керує її Голова. Спочатку посада Голови Комісії не дуже відрізнялася від посад решти членів Комісії. Він був просто виділений посадою “першого серед рівних” (*primus inter pares*). Але згідно Амстердамського Договору роль Голови значно зросла. Він отримав повноваження більшого впливу на формування політики, яка проводилася Комісією, а також тепер отримує консультації від країн-членів щодо добору решти кандидатів на комісарів. Основним завданням Голови є керівництво роботою Комісії, а також представлення її у зовнішніх зносинах. Власне Голова ЄК проводить розподіл обов'язків між членами Комісії та встановлює робочі групи, які складаються з комісарів. Голова ЄК скликає засідання Комісії, затверджує порядок денний засідань, проводить голосування та підписує протоколи і правові акти, прийняті Комісією. Комісія зі своїх членів може вибрати одного чи двох заступників голови, роль яких обмежується заступництвом голови у проведенні засідань та представницькими функціями.

Донедавна Комісія була поділена на 42 т.зв. Генеральні Дирекції (інакше: департаменти, директоріати). Нинішній Голова Європейської Комісії – Романо Проді – вирішив відійти від твердого поділу, і номери окремих Дирекцій були замінені короткими назвами, які виразно сигналізують про основні сфери діяльності кожної з Дирекцій. Романо Проді також уніс певні зміни до повноважень деяких Департаментів та зменшив їх кількість до 36. Роботою кожного департаменту керує хтось з Комісарів, що нагадує поділ на міністерства в урядах країн-членів. На чолі кожної Генеральної Дирекції стоїть її Генеральний Директор, який завжди походить з іншої країни, аніж комісар, і відповідає за організацію роботи Дирекції.

Комісарові у виконанні його обов'язків допомагає Кабінет, до складу якого входять переважно довірені особи, які за правилами походять з тієї самої країни, що й комісар. Роботу Кабінетів координують службовці, котрі посідають дуже високі посади в урядовій ієрархії Євросоюзу. До їх найголовніших функцій належить представляти комісара у випадку його відсутності на засіданнях Комісії.

Уся робота Комісії координується т.зв. Генеральним Секретаріатом, на чолі якого стоїть Генеральний Секретар. Це особа, яка має право брати участь у засіданнях Комісії, але не є її членом і не може голосувати. Проте Генеральний Секретар координує роботу Генеральних Дирекцій, підписує протоколи із засідань Комісії, а також відповідає за співпрацю з відповідними управлінськими службами інших органів ЄС.

6.8. Організація роботи

Засідання Комісії скликається Головою і відбувається щонайменше раз на тиждень (здебільшого в середу). У разі необхідності можуть бути скликані спеціальні збори – надзвичайна сесія. Засідання Комісії таємні, кворум складає 11 комісарів. Відсутній комісар може бути представлений керівником свого кабінету, якщо на це погоджується Голова Комісії. В усіх засіданнях Комісії бере участь Генеральний Секретар, якщо Комісія не вирішить інакше. Рішення приймаються звичайною більшістю голосів.

Комісія може приймати рішення за трьома процедурами: на засіданнях, письмовою процедурі, процедурою делегування. Під час прийняття рішень на засіданнях обов'язково повинен бути раніше вже згадуваний кворум (11 комісарів). Згідно з письмовою процедурою, проект правового акту узгоджують і перевіряють відповідні департаменти та служби, а потім він проходить через руки кожного комісара. Якщо жоден з членів Комісії не висловить незгоди із проектом, то такий правовий акт буде прийнято. Однак, якщо хтось із комісарів буде мати якісь поправки або зауваження, то проект скеровується на розгляд на засіданні ЄК. Процедура делегування полягає в тому, що Комісія уповноважує одного чи кількох членів прийняти певні конкретно визначені управлінські рішення. Застосування процедури делегування не знімає з решти комісарів відповідальності за прийняте таким чином рішення. Комісія залежно від терміновості справ може приймати рішення за нормальним процесом (5днів), термінові (3дні), невідкладні (12 годин).

6.9. Функції

Згідно зі ст. 211 [155] ДЄС, з метою забезпечити належне функціонування та розвиток спільного ринку Комісія:

- пильнує за застосуванням положень Договору і прийнятих на його основі актів;

- формує рекомендації і висловлює думки в справах, які є предметом Договору, якщо Договір це безпосередньо передбачає або ж Комісія визнає, що це є необхідно;
- має право приймати рішення і брати участь у розгляді правових актів, які приймаються Радою і Європейським Парламентом; так як це передбачає Договір;
- користується повноваженнями, наданими їй Радою, з метою дотримання встановлених нею положень.

6.9.1. Контролююча функція

Європейська Комісія є “охоронцем Договорів”, тобто стежить за тим, щоб закон Співтовариств дотримувався також іншими органами союзу, а також країнами-членами, громадянами та юридичними особами. У разі виявлення порушення права Співтовариства, Комісія має право виступити з позовом до Європейського Суду.

6.9.2. Законодавча функція

Комісія володіє виключним правом законодавчої ініціативи. Відповідно до положень Договору, Рада здійснює діяльність за поданням Комісії. Щоправда законодавча ініціатива є обмеженою виключними повноваженнями Комісії, але Рада чи Парламент може вимагати від Комісії подання певного визначеного юридичного акта.

У певних, чітко визначених ситуаціях Комісія може самостійно видавати правові акти (регламенти, директиви, рішення, рекомендації, думки). Це правові акти, які видаються на підставі повноважень, делегованих Комісії Радою, або ж на підставі повноважень, які містяться безпосередньо в Договорі.

6.9.3. Функція управління поточною діяльністю Співтовариств

Комісія є виконавчим органом. Вона відповідає за виконання регламентів, прийнятих Радою чи спільно Радою і Парламентом, також за подання проекту річного бюджету і за його виконання. Комісія готує Парламенту звіт з виконання бюджету і несе політичну відповідальність за його невідповідне виконання. Крім того, Комісія зобов'язана подавати Парламенту щорічний звіт про функціонування Співтовариств найпізніше за місяць до початку Парламентської сесії.

На основі того що Європейські Співтовариства є суб'єктом міжнародного права, Комісія підтримує сталі дипломатичні стосунки з третіми країнами та іншими міжнародними організаціями. У багатьох країнах, зокрема у Польщі, Співтовариства мають свої представництва. Комісія відповідає також за приготування і підписання міжнародних угод, стороною яких є Співтовариства. Прикладом цього може бути проведення перемовин і приготування Договорів про приєднання з країнами кандидатами до ЄС.

7. Європейський Суд та Суд I Інстанції

7.1. Створення

В інституційній системі Європейського Союзу функціонують два органи судового характеру. Це Європейський Суд [ЄС] і Суд Першої Інстанції[СПІ].

Європейський Суд є одним із найстарших органів, передбачений ще Договором про створення ЄСВіС (1951р.). Відповідно до рішень конвенції про деякі спільні інституції, підписаної у 1957р., Суд був уже з 1958р. спільним органом для двох чергових Європейських Співтовариств.

У 1988р., у результаті надмірного навантаження на Європейський Суд, Рада запровадила т.зв. Суд Першої Інстанції. Це інстанція допоміжного характеру щодо Європейського Суду, якій передано повноваження винесення вироків у чітко окресленій сфері права Співтовариств.

7.2. Правова основа функціонування

Європейський Суд функціонує насамперед на підставі положень статті 220-245 [164-188] Договору про створення Європейського Співтовариства та Статуту і внутрішнього Регламенту, прийнятих згідно зі ст. 245[188] ДЄС. Натомість правовою основою діяльності Суду Першої Інстанції є ст. 225 [168а] ДЄС¹³, яка підкреслює, що якщо Рада не вирішить інакше, то до СПІ застосовуються положення Договору, що стосуються Європейського Суду, і положення Статуту Євросуду. Суд Першої Інстанції не має власного Статуту, але як і Європейський Суд має власний внутрішній процедурний Регламент.

7.3. Місцезнаходження

Відповідно до Протоколу про місцезнаходження резиденцій деяких органів і служб Європейських Співтовариств і Європолу, прийнятого у 1997р. разом із Амстердамським Договором, Європейський Суд і Суд I Інстанції мають резиденцію в Люксембурзі.

7.4. Склад

Європейський Суд нараховує зараз 15 Суддів і 8 Генеральних Радників. Якщо Євросуд виступить з такою вимогою, то кількість Радників може бути збільшена у разі прийняття Радою одноголосного рішення. Кожна країна-член має право висунути лише одного Суддю, натомість стабільних Генеральних Радників можуть мати тільки великі держави (Німеччина, Франції, Великобританія, Іспанія, Італія). Решта місць займають за принципом ротації Радники з менших країн.

Згідно зі ст. 223 [167] ДЄС Генеральних Суддів і Радників Європейського Суду вибирають серед осіб, які мають певні гарантії незалежності і відповідають умовам, існуючим у їхніх країнах,

для зайняття найвищих посад у судах, або є визнаними і компетентними юридичними консультантами. Отже, вони призначаються на шість років шляхом загальної згоди урядів усіх країн-членів. Кожні три роки відбувається часткова зміна складу Суду – 7 чи 8 Суддів і 4 Генеральні Радники.

Суд I Інстанції складається з 15 суддів – по одному з кожної країни-члена. На відміну від Європейського Суду в СПІ формально немає Генеральних Радників, хоча ці функції у деяких справах може виконувати кожен Суддя СПІ, окрім Голови. Як і в Європейському Суді, Судді Суду I Інстанції призначаються на період 6 років шляхом загальної згоди між країнами-членами. Кожні три роки відбувається зміна частини складу СПІ (7 чи 8 Суддів).

7.5. Статус членів Європейського Суду і Суду I Інстанції

Члени Європейського Суду не представляють у цих органах свої країни, а Європейський Суд є органом цілком незалежним від країн-членів Євросоюзу та інших спільних органів. Судді повинні бути незалежними особами, тому їм не можна виконувати жодних політичних чи адміністративних функцій. Члени Європейського Суду не можуть займатися професійною діяльністю, незалежно від того чи вона оплачувана, чи ні, тільки в разі згоди на це Ради Європейського Союзу.

Відповідно до протоколу про пільги та недоторканість Європейського Співтовариства Судді та Генеральні Радники Європейського Суду, а також частково їх родини, мають право на пільги та недоторканість. Вони користуються правовим захистом навіть після припинення виконання функцій в Суді. Особливої уваги заслуговує факт, що члени Суду не можуть бути позбавлені свого місця, а також пенсійних прав та інших пільг. Єдиний орган, який може скасувати імунітет у цій області, - це Європейський Суд, якщо він приймає одностороннє рішення, за виключенням Судді чи Радника, про якого йде мова, і за умови, що цей Суддя чи Радник перестав відповідати необхідним критеріям для виконання своїх функцій.

Статус Суддів і Генеральних Радників є дуже подібним, вони відрізняються тільки функціями. Члени Європейського Суду можуть обиратись багаторазово, і немає перешкод у тому, щоб після закінчення терміну Судді обіймали функції Генеральних Радників, і навпаки. Завданням Суддів є винесення вироку у справах, які підлягають юрисдикції Європейського Суду.

Натомість Радники готують і надають т.зв. підсумкові пропозиції (висновки), які зачитуються перед винесенням вироку на підсумкових засіданнях Суду. Остаточний висновок є певного роду об'єктивною пропозицією вирішення справи, яка, зокрема, аналізує правомірність і навіть наслідок виголошення певного вироку. Остаточні висновки не мають зобов'язального

¹³ Стаття додана до Договору статтею 11 Єдиного Європейського Акту.

характерного характеру для Суддів, але дуже рідко трапляється, щоб вирок і його обґрунтування значно відрізнялись від пропозицій, представлених Радником.

Статус Суддів Суду I Інстанції не відрізняється істотно від статусу членів Європейського Суду. Їх правове положення і функції є аналогічними до Суддів Європейського Суду. Вони теж користуються належними їм пільгами та недоторканістю. Як і Європейський Суд, СПІ є повністю незалежним органом від країн-членів та інших інституцій Співтовариств, а Судді СПІ не є в ньому представниками своїх країн.

7.6. Внутрішня структура

Європейський Суд не має складної внутрішньої структури, ані розбудованої адміністративної структури. Судді вибирають з-посеред себе Голову Європейського Суду на період 3 років (з правом багаторазового вибору). Голови обираються таємним голосуванням, абсолютною більшістю голосів. Головною функцією Голови Європейського Суду є керівництво роботою Суду та його адміністрацією.

Подібним чином обирається Голова Суду I Інстанції, який виконує функції, аналогічні до завдання Голови Європейського Суду.

На чолі адміністрації стоїть Секретар, який безпосередньо керує її роботою. Він обирається Європейським Судом на період 6 років з можливістю переобрання. Секретар Європейського Суду виконує не лише функції адміністративного характеру, але здійснює також судові функції. Секретар підтримує Голову Суду та інших Суддів у їхній діяльності, а також зобов'язаний брати участь у засіданнях Суду та його палат. Крім того, Секретар відповідає за фінансові та бухгалтерські справи.

Суд I Інстанції не має власної адміністративної структури і користується технічною та адміністративною базою Європейського Суду. СПІ має власну Канцелярію, а також, як і Європейський Суд, призначає Секретаря. Його повноваження скромніші, ніж повноваження Секретаря Європейського Суду.

7.7. Організація роботи

Європейський Суд засідає на пленарних засіданнях, які вважаються дійсними, якщо в них беруть участь 9 суддів. На вимогу сторін судового провадження засідання Європейського Суду може відбуватися в повному складі. Хоча, як правило, справи розглядаються у 3- чи 5- особових палатах.

Вироки виголошуються відкрито і набирають чинності з днем виголошення. Суд Першої Інстанції засідає так само в 3- чи 5- особових палатах, але може вести справу і в повному складі.

Робочою мовою Європейського Суду і СПІ є французька, але сторони провадження можуть вибрати кожен з офіційних мов Співтовариств.

7.8. Функції Європейського Суду

Європейський Суд вирішує суперечності у справах, пов'язаних із функціонуванням Співтовариств. Його рішення може мати обов'язковий або факультативний характер. Суд охороняє право Співтовариств, а також слідкує за дотриманням обов'язків, які виникають з нього. Прикладами справ у цій сфері можуть бути: скарга про порушення країною-членом зобов'язань перед Співтовариствами, скарга на утвердження недійсності юридичного акту.

Другим дуже важливим повноваженням Суду є тлумачення права Співтовариств, а також оцінка відповідності юридично зобов'язальних актів вторинного права первинному праву (Договорам). Європейський Суд розглядає також скасування рішень Суду I Інстанції.

7.9. Функції Суду I Інстанції

На перших порах Суд I Інстанції мав обмежені повноваження, але з плином часу сфера його компетенції була розширена. Юрисдикція СПІ охоплює виключно суперечливі справи. На даний час, СПІ може виносити рішення в наступних справах¹⁴:

- Спори між органами Співтовариств та їх функціонерами,
- Спори між Європейською Комісією та підприємствами у сфері діяльності ЄСВіС,
- Спори фізичних та юридичних осіб з органами Співтовариств з питань монополії та демпінгу,
- Спори про відшкодування на підставі мінімальної відповідальності за шкоду, завдану фізичним або юридичним особам діяльністю органів чи функціонерів Співтовариств,

Після оголошення вироку СПІ існує двомісячний термін, упродовж якого можна звернутися до Європейського Суду.

8. Суд Аудиторів

8.1. Створення

Суд Аудиторів був створений у 1977 році на підставі Договору про реформу бюджетної процедури, підписаного 22 липня 1975 року. Він виник на місці Комітету Контролю, який існував у ЄЕС та ЄСАЕ, та контролера фінансів, який діяв у ЄСВіС. Спершу Суд Аудиторів мав доволі

¹⁴ К. Popowicz, Podstawy instytucjonalno-prawne Unii Europejskiej, KIE Warszawa 1998r.s. 118

незначні повноваження, але Маастрихтський Договір істотно збільшив його компетенцію і підніс до рангу головного органу Європейських Співтовариств. Суд Аудиторів є відповідником найвищих палат контролю окремих країн, а значить усупереч хибній назві, не є судовим органом, а радше - органом фінансового контролю.

8.2. Правова основа функціонування

Суд Аудиторів діє на підставі ст. 246-248 [188a-188c] ДЄС.

8.3. Місцезнаходження

Відповідно до протоколу про місцезнаходження резиденцій деяких органів і служб Європейського Співтовариства і Європола, прийнятого в 1997р. разом з Амстердамським Договором, Суд Аудиторів розташований у Люксембурзі.

8.4. Склад

До складу Суду Аудиторів входить 15 членів, обраних на 6 років одногосним рішенням Ради Європейського Союзу після консультацій з Європейським Парламентом. Членом Суду може бути особа, котра у своїй країні входить або входила до складу органів зовнішнього контролю або ж володіє особливою кваліфікацією для зайняття посади в Суді Аудиторів. Кандидати на членів СА повинні надати гарантію повної незалежності.

8.5. Статус членів

Члени Трибуналу повністю незалежні від своїх країн і діють в інтересах Співтовариств. Їм не можна отримувати жодних інструкцій ні від своїх країн, ні від інших органів Співтовариств. Стосовно членів СА діють також правила *incompatibilitas*, а тобто, заборони поєднання деяких функцій. Члени Суду в період виконання своїх обов'язків не можуть також займатися жодною іншою професійною діяльністю, незалежно від того чи вона оплачувана чи ні. Як і Судді Європейського Суду, члени СА користуються також пільгами та недоторканістю.

8.6. Внутрішня структура

Суд Аудиторів організований дуже просто. На його чолі стоїть Голова, обраний членами СА на період 3р. До його основних повноважень належить керівництво роботою СА та представлення його перед іншими інституціями. Суд працює в трьох постійних 3-4-особових контролюючих групах. У разі потреби може бути скликана четверта група.

8.7. Функції

Цей орган займається контролем фінансів Співтовариств (доходів і видатків) на предмет їх легальності і правильності. Контролю з боку Суду Аудиторів підлягають усі органи, інституції і

бенефіціанти фінансів ЄС. Контроль може здійснюватися як у резиденції Трибуналу – на основі документації, так і в резиденції контрольованого органу.

Суд Аудиторів виконує свої контролюючі функції насамперед через подання звітів. Після закінчення бюджетного року Трибунал надає іншим інституціям Співтовариства річний звіт, який разом із примітками цих інституцій публікується в Урядовому Щоденнику Європейських Співтовариств. Щорічний звіт є дуже істотним інструментом контролю, оскільки саме на його підставі Європейський Парламент приймає рішення, чи висловлюватися за довіру Європейській Комісії.

Суд може також представляти спеціальний звіт, який може стосуватися багатьох різних галузей фінансової діяльності Співтовариств та різних періодів. Натомість, на запит інших інституцій Співтовариств, Суд може формувати думку. Вони видаються переважно щодо проектів правових актів.

9. Допоміжні органи

Вищеописані інституції належать до головних органів Європейських Співтовариств або Європейського Союзу. Окрім них, у Європейському Союзі функціонують інші інституції допоміжного характеру, вузько спеціалізовані у своїй діяльності. На особливу увагу заслуговує Соціально-Економічний Комітет [СЕК] і Комітет Регіонів [РК].

9.1. Соціально-Економічний Комітет

Соціально-Економічний Комітет був створений у 1958 році Договором про створення Європейських Співтовариств. Правовою основою функціонування Комітету є ст. 257-262 [193-198] ДЄС та внутрішній Регламент. Відповідно до Протоколу про місцезнаходження резиденцій деяких органів і служб Європейських Співтовариств, резиденція СЕК знаходиться в Брюсселі. Соціально-Економічний Комітет є допоміжним органом дорадчого характеру для Ради Європейського Союзу та Європейської Комісії.

До складу СЕК входять представники різних груп економічної і соціальної діяльності, наприклад, фермери, виробники, перевізники, купці, ремісники. Вони згруповані у трьох групах приблизно однакової величини: роботодавців, працівників і різної діяльності. Разом у Комітеті засідає 222 члени: по 24 з Франції, Німеччини, Італії, Великобританії, по 21 - з Іспанії, по 12 - з Австрії, Бельгії, Греції, Голландії, Португалії, Швеції, по 9 - з Данії, Фінляндії, Ірландії і 6 - з Люксембургу. Кожна країна-член подає список, який містять удвічі більшу від належної кількості кандидатів до СЕК. Рада одноголосно призначає членів Комітету на термін 4 роки. Їх мандат може відновлюватися.

Комітет вибирає серед своїх членів на дворічний термін Президію, яка складається з Голови, двох Віце-Голів і 30 членів. Функціональними підорганами СЕК є т.зв. секції і підкомітети. Секція складається принаймні з 40 осіб, а кожен член Комітету повинен діяти принаймні в одній секції, але не більше ніж в 3.

Основною функцією Соціально-Економічного Комітету є висловлення думок у рамках своїх повноважень. Комітет висловлює думки на запит Ради чи Комісії, але може це робити і з власної ініціативи. Щоправда, Рада і Комісія не зобов'язані враховувати думки Комітету, але в ситуаціях, коли Договір вказує консультиватися з Комітетом (т.зв. обов'язкова консультація), відмова від консультації може бути підставою для скасування Європейським Судом правового акту, прийнятого таким чином.

9.2. Комітет Регіонів

Комітет Регіонів є відносно молодого інституцією, яка була створена в 1993р. Маастрихтським Договором, як дорадчий орган для інших інституцій Європейських Співтовариств. Правовою основою діяльності Комітету є ст. 263-265 [198а-198с] ДЄС та Правила внутрішнього розпорядку. Згідно Протоколу про місцезнаходження резиденцій деяких органів і служб Європейських Співтовариств, резиденція КР розташована в Брюсселі.

Комітет Регіонів складається з 222 членів, призначених Радою Європейського Союзу, за такою самою процедурою, як і члени СЕК, при чому на відміну від СЕК у Комітеті Регіонів засідають рівно 222 заступники членів. Каденція Комітету триває 4 роки, а мандат його членів може поновлюватися. Членами Комітету Регіонів є представники локальної та регіональної влади: прем'єри, віце-прем'єри, федеральні міністри, депутати місцевих рад, мери (бургомістри), президенти міст.

Комітет обирає серед своїх членів на дворічний термін Президію, що налічує 36 членів, зокрема: Голову, I-ого Заступника Голови і 15 заступників (по одному від кожної країни-члена). Функціональними органами РК є комісії (постійна і тимчасова), головним завданням яких є підготовка роботи Зборів Регіонального Комітету.

Комітет Регіонів висловлює оцінку на подання інших інституцій (наприклад, Ради, Комісії, чи Парламенту) або із власної ініціативи. Інституції, які брали консультації, не зобов'язані враховувати думки Комітету Регіонів, але як і з СЕК, у випадку обов'язкової консультації, відмова від неї може бути підставою для скасування Європейським Судом правового акту, прийнятого таким чином.

10. Закінчення – Інституції Європейського Союзу в перспективі розширення

У червні 1999 р. під час зустрічі Європейської Ради в Кельні було прийняте рішення про скликання міжурядової конференції, присвяченої інституційній реформі і прийняттю до Європейського Союзу нових країн. Ця конференція розпочалася 14 лютого 2000р. і закінчилася Самітом Європейської Ради в Ніцці, який тривав із 7 по 11 грудня 2000 року. Міжурядова Конференція закінчилась узгодженням вночі з 10 на 11 грудня 2000р. змісту нового Договору. Положення Ніццького Договору були офіційно визнані достатніми для потреб розширення Євросоюзу. Після остаточного редагування, Договір був підписаний країнами-членами, а згодом переданий для ратифікації як у національних парламентах, так і в Європейському Парламенті.

Відповідно до "Декларації про розширення ЄС", приєднаної до Ніццького Договору, країни узгодили новий поділ в інституціях Співтовариств. Детальні дані на цю тему міститься в доданих таблицях.

Під час саміту в Копенгагені 13 грудня 2002 року Європейський Союз закінчив переговори з 10 країнами-кандидатами. Офіційною датою прийняття нових країн було визначене 1 травня 2004 року, це відбудеться після ратифікації сторонами Договору про приєднання. Завдяки цьому було відкрито новий етап життя Європи, що об'єднується, і остаточно покладений край Ялтинським домовленостям.

Країни	К-ть населення	Частка населення		Рада Європейського Союзу			
		ЄС 15	ЄС 27	Теперішній стан		ЄС 27	
				К-ть голосів	Частка голосів	Кількість голосів	Частка від загальної кількості голосів
Німеччина	82 038	21,86%	17,05%	10	11,49%	29	8,41%
В. Британія	59 247	15,79%	12,31%	10	11,49%	29	8,41%
Франція	58 966	15,71%	12,25%	10	11,49%	29	8,41%
Італія	57 612	15,35%	11,97%	10	11,49%	29	8,41%
Іспанія	39 394	10,50%	8,19%	8	9,20%	27	7,83%
Польща	38 667	-	8,04%	-	-	27	7,83%
Румунія	22 489	-	4,67%	-	-	14	4,06%
Голландія	15 760	4,20%	3,28%	5	5,75%	13	3,77%
Греція	10 533	2,81%	2,19%	5	5,75%	12	3,48%
Чехія	10 290	-	2,14%	-	-	12	3,48%
Бельгія	10 213	2,72%	2,12%	5	5,75%	12	3,48%
Угорщина	10 092	-	2,10%	-	-	12	3,48%
Португалія	9 980	2,66%	2,07%	5	5,75%	12	3,48%
Швеція	8 854	2,36%	1,84%	4	4,60%	10	2,90%
Болгарія	8 230	-	1,71%	-	-	10	2,90%
Австрія	8 082	2,15%	1,68%	4	4,60%	10	2,90%
Словаччина	5 393	-	1,12%	-	-	7	2,03%
Данія	5 313	1,42%	1,10%	3	3,45%	7	2,03%
Фінляндія	5 160	1,37%	1,07%	3	3,45%	7	2,03%
Ірландія	3 744	1,00%	0,78%	3	3,45%	7	2,03%
Литва	3 701	-	0,77%	-	-	7	2,03%
Латвія	2 439	-	0,51%	-	-	4	1,16%
Словенія	1 978	-	0,41%	-	-	4	1,16%
Естонія	1 446	-	0,30%	-	-	4	1,16%
Кіпр	752	-	0,16%	-	-	4	1,16%
Люксембург	429	0,11%	0,09%	2	2,30%	4	1,16%
Мальта	379	-	0,08%	-	-	3	0,87%
Загалом ЄС 15	375 325	100,00%	78,00%	87	100,00%	237	68,70%
Загалом ЄС 27	481 181	-	100,00%	-	-	345	100,00%

Європейський Парламент				Соціально-Економічний Комітет			
Теперішній стан		ЄС 27		Теперішній стан		ЄС 27	
К-ть мандатів	Частка від загальної к-ті мандатів	К-ть мандатів	Частка від загальної кількості мандатів	К-ть членів	Частка від загальної кількості членів	К-ть членів	Частка від загальної кількості членів
99	15,81%	99	13,52%	24	10,81%	24	6,98%
87	13,90%	72	9,84%	24	10,81%	24	6,98%
87	13,90%	72	9,84%	24	10,81%	24	6,98%
87	13,90%	72	9,84%	24	10,81%	24	6,98%
64	10,22%	50	6,83%	21	9,46%	21	6,10%
-	-	50	6,83%	-	-	21	6,10%
-	-	33	4,51%	-	-	15	4,36%
31	4,95%	25	3,42%	12	5,41%	12	3,49%
25	3,99%	22	3,01%	12	5,41%	12	3,49%
-	-	20	2,73%	-	-	12	3,49%
25	3,99%	22	3,01%	12	5,41%	12	3,49%
-	-	20	2,73%	-	-	12	3,49%
25	3,99%	22	3,01%	12	5,41%	12	3,49%
22	3,51%	18	2,46%	12	5,41%	12	3,49%
-	-	17	2,32%	-	-	12	3,49%
21	3,35%	17	2,32%	12	5,41%	12	3,49%
-	-	13	1,78%	-	-	9	2,62%
16	2,56%	13	1,78%	9	4,05%	9	2,62%
16	2,56%	13	1,78%	9	4,05%	9	2,62%
15	2,40%	12	1,64%	9	4,05%	9	2,62%
-	-	12	1,64%	-	-	9	2,62%
-	-	8	1,09%	-	-	7	2,03%
-	-	7	0,96%	-	-	7	2,03%
-	-	6	0,82%	-	-	7	2,03%
-	-	6	0,82%	-	-	6	1,74%
6	0,96%	6	0,82%	6	2,70%	6	1,74%
-	-	5	0,68%	-	-	5	1,45%
626	100,00%	535	73,09%	222	100,00%	222	64,53%
-	-	732	100,00%	-	-	344	100,00%

Регіональний комітет			
Теперішній стан		ЄС 27	
К-ть членів	Частка від загальної кількості членів	К-ть членів	Частка від загальної кількості членів
24	10,81%	24	6,98%
24	10,81%	24	6,98%
24	10,81%	24	6,98%
24	10,81%	24	6,98%
21	9,46%	21	6,10%
-	-	21	6,10%
-	-	15	4,36%
12	5,41%	12	3,49%
12	5,41%	12	3,49%
-	-	12	3,49%
12	5,41%	12	3,49%
-	-	12	3,49%
12	5,41%	12	3,49%
12	5,41%	12	3,49%
-	-	12	3,49%
12	5,41%	12	3,49%
-	-	9	2,62%
9	4,05%	9	2,62%
9	4,05%	9	2,62%
9	4,05%	9	2,62%
-	-	9	2,62%
-	-	7	2,03%
-	-	7	2,03%
-	-	7	2,03%
-	-	6	1,74%
6	2,70%	6	1,74%
-	-	5	1,45%
222	100,00%	222	64,53%
-	-	344	100,00%

Література

1. S. M. Amin i J. Justyński, Instytucje i porządek prawny Unii Europejskiej na tle tekstów prawnych oraz orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, TNOiK, Toruń 1999.
2. K. Popowicz, Podstawy instytucjonalno-prawne Unii Europejskiej, KIE, Warszawa 1998.
3. J. Galster, Z. Witkowski, Kompendium Wiedzy o Unii Europejskiej, TNOiK, Toruń 1999.
4. C. Mik, Europejskie Prawo Wspólnotowe, Zagadnienia teorii i praktyki. Tom I, Wydawnictwo C. H. BECK, Warszawa 2000.
5. L. Ciamaga, E. Latoszek, K. Michałowska-Gorywoda, L. Oręziak, E. Teichmann, Unia Europejska, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997.
6. F. Emmert, M. Morawiecki, Prawo Europejskie, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Wrocław 1999.
7. K. Borchardt, Dokumentacja Europejska, ABC prawa wspólnotowego, Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce i Wydawnictwo „Wokół Nas”, Wspólnoty Europejskie 1999.
8. Przyborowska-Klimczak, E. Szkrzydło-Tefelska, Dokumenty Europejskie Tom III, Wydawnictwo „Morpol”, Lublin 1999.